

Diplomová práce

Student: Marcela Šiková

obor: ČJ – AJ

Název práce v českém jazyce: **Smrt v literatuře pro děti a mládež.
Problematika prostoru**

Název práce v anglickém jazyce: **Death in Children's Literature.
The matter of Space**

Oponent diplomové práce : **PhDr. Věra Brožová**

Posudek oponenta diplomové práce:

Diplomová práce Martiny Šikové zpracovává dříve spíše tabuizované, v současné době však v beletrii určené nedospělým i v odborné literatuře (M. Šubrťová) poměrně nově reflektované téma uměleckého zobrazení konce života v literatuře pro děti. Nutno zdůraznit, že autorka rozhodně nešla po možné prvoplánové efektnosti tématu a o obou zvolených knížkách (Lindgrenová: *Bratři Lví srdce*, Procházková: *Myši patří do nebe*) přemýšlí velmi seriózně a zdařile jako o literárních fikcích, které analyzuje z hlediska literárněvědného a s využitím odpovídající odborné literatury. Zaměřuje se zvl. na prostor obou příběhů, na fikční svět vyprávění a zvláště uvažuje (vzhledem k modelovému čtenáři) též o vymezení jakého "fikčního metaprostoru", jímž je podle ní "ráj", tedy zvláštní, u každé z autorek jinak a specificky pojednané místo, kam se po smrti dostávají postavy hrdinů než se vrátí zpět do tohoto světa (model Procházkové) nebo (snad) přejdou do světa jiného (model Lindgrenové).

V úvodu diplomantka zdůvodňuje volbu tak aktuálního tématu - případně uvádí, že péče o faktické odsouvání reality smrti a umírání z dětského povědomí na jedné straně a devalvace smrti v současných médiích (zvl. v počítačových hrách) ztěžuje dítěti přijetí smrti jako přirozené součásti života. Hned z počátku je tu tedy předestřeno, že autorce záleží na etickém a výchovném rozměru reálného problému, že umělecká literatura, zacílená k dítěti "pomocí příběhu, který děti zaujme a jehož hrdinové jsou dětem blízcí, může často nastínit věci, o kterých se dospělým těžko mluví" a společná interpretace textu s dospělým, v níž je místo na otázky, pak dá dětem "příležitost cítit se do hrdinů příběhu a prožívat s nimi na zkoušku něco, co je pravděpodobně v životě potká." Musím přiznat, že zde jsem začala být zvědavá, zda se práce nezačne ubírat spíše k pedagogické, výchovné interpretaci textů, zda tedy autorka k oběma knihám nebude přistupovat pouze jako k prameni, který by měl podložit jakousi "tanatologickou výchovu". Bohudík se tak nestalo, i když některé otázky mísení uměleckého a pedagogického aspektu (byť se jedná o dětskou literaturu, která je tímto mísením proslulá) mi v další výstavbě práce ztížily nejen čtení, ale i úvahy o užším vymezení tématu.

Pokud pomínu fakt, že se tu jedná o dva rozdílné texty, dva vyhraněné typy fantaskních příběhů, v mnohém odlišné jak svým sdělením, tak svým zacílením k různému věku dětského čtenáře, pak mi po přečtení další kapitoly, mapující nabídku titulů s tématy smrti na současném českém knižním trhu a **opět plošně zdůrazňujícím jejich formativní funkci**, není zcela jasné, proč diplomantka staví vedle sebe právě právě je. Postrádám tu výraznější jednotící princip, mj. zdůvodňující proč jsou pro analýzu a následnou komparaci (která pak zákonitě musí přiznat jejich odlišnost obsahovou i formální) nejvhodnější právě ony. Jen usuzuji, zda důvodem volby bylo zacílení výpovědi textu k různým věkovým kategoriím a důraz na posílení fantaskních motivů, poskytujících prostor k předvedení autorčiny literárněvědné erudice (zvl. přítomnost paralelního světa či "zásvětí" v textech). Vždyť k odlišným věkovým stupňům se vztahují i další, v českých překladech dostupné práce, které jsou tematizováním konečnosti života i volenou poetikou podstatně sourodější, aniž by vylučovaly jak dětský, tak pedagogický aspekt (u Lindgrenové *Bratři*

lvi srdce a Mio, můj mio, u Josteina Gaardera *Jako v zrcadle, jen v hádance a Dívka s pomerančí*).

Domnívám se tedy, že pečlivě vypracovaná a textovou analýzou podpořená, nepochybně velmi solidní práce, si zřetelně nevymezuje téma, lavíruje mezi **výchovnou aplikovatelností** textů a jejich **nekonvenční uměleckou kreativitou**, které však (mj.) v našem kulturním kontextu nemusí mít pro každého čtenáře společného jmenovatele. Osobně si myslím, že je škoda podřít přístup k textům prizmatem jednoduché klauzule, že hlavním přínosem (ne – li cílem) obou textů je, aby se dítě neděsilo smrti a oba jinak velmi zajímavé texty snížit na pouhé ilustrační (a tedy nahraditelné) příklady této klauzule (k tomu, aby autorka z konkrétních částí textů generalizovala ontogenetické zvláštnosti dětské psychiky mi např. chybí buď odkazy k odborné literatuře či průzkum – ostatně práce v závěru připomíná, že "dluhů" je vzhledem k tématu u nás víc než dost).

Podstatou mého dojmu, že práce postrádá "hlavní tah" je také fakt, že otázek kladených v textu práce postupně přibývá (výchovnost, konstruování fikčních světů a jejich přechodové hranice, symbolika navazující na různé kulturní kódy, kritický ohlas textů) a odpovědi na ně jsou spíše statického, nikoli funkčního charakteru. Práce se tak drolí na volnější, i když erudovaně zpracované plochy, které vnímám jako příliš izolované, protože mi zcela nenaplnují základní interpretační otázku "jak a proč" jsou právě ony pro vyznění textů důležité. I v těžišti celé práce, v detailní analýze prostoru obou textů, autorka, vedená sekundární literaturou, podává výčet prostorových topoi doprovázený se značnou šíří jejich symbolického potenciálu – aniž by důsledně selektovala na symboliku, již text opravdu disponuje a která je podstatná pro získání interpretačního klíče k textu.

Nechci, aby můj posudek byl vnímán jako příliš příkrý: námět práce je natolik zajímavý, že mě vyprovokoval k záměrně vyhroceným připomínkám, které však spíše vnímám jako podněty pro stejně zajímavou diskusi a těším se na diplomantčiny argumentace. Jako otázku přidávám: tematizují podle Vás obě prózy ještě jiná důležitá poznání, než že smrti se nemusíme bát?

Hodnocení: velmi dobře – výborně (podle způsobu obhajoby)

v Praze dne 3.5. 2009

.....
podpis oponenta dipl. práce